

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра рослинництва

«Затверджую»

**Завідувач кафедри
рослинництва**

«___» _____ 2019 р.

_____ (В.І. Троценко)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 8. Стандартизація у захисті рослин (ЗР м, З ЗР м)

шифр і назва навчальної дисципліни

Спеціальність: 202 "Захист і карантин рослин"

(шифр і назва напрямку підготовки)

Факультет: агротехнологій та природокористування

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма з **Стандартизація у захисті рослин** для студентів за спеціальністю **202 "Захист і карантин рослин"** «___» _____ 2019 року, 17 с.

Розробники: кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри рослинництва Глупак З.І. (_____)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри рослинництва

Протокол від "22" квітня 2019 року № 15

Завідувач кафедри _____ (Троценко В.І.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Погоджено:

Декан факультету _____ (Коваленко І.М.)

Методист навчального відділу _____ (_____)

Зареєстровано в електронній базі: дата: _____ 2019 р.

© СНАУ, 2019 рік

©Глупак З.І., 2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –3,5	Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»	<i>вибіркова</i>	
	Напрямок підготовки:		
Модулів – 2	Спеціальність: 202 "Захист і карантин рослин" Професійне спрямування:	Рік підготовки:	
Змістових модулів: 4		2018-2019-й	2018-2019-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання:		Курс	
		1	1
Загальна кількість годин - 105		Семестр	
		2	1
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 3,5	<i>ОС:магістр</i>	Лекції	
		14 год.	2 год
		Практичні, семінарські	
		30 год.	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		61	103
		Індивідуальні завдання: _____ год.	
Вид контролю:			
	Диф. залік	Диф. залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить

для денної форми навчання –42/58 (44 / 61)

для заочної форми навчання –

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Місце і роль дисципліни в системі підготовки фахівців. Важливу роль в розв'язанні проблеми виробництва безпечної сільськогосподарської продукції прогнозованої якості, вирішенні продовольчої проблеми, забезпеченні населення та харчову промисловість високоякісною продукцією, відіграє стандартизація та сертифікація продукції, технологічних процесів і технологій в цілому, і є важливим засобом підвищення якості та безпечності продукції, покращення організації агропромислового виробництва, здійснення економічної і технічної політики держави в агропромисловій інтеграції України.

Підвищення якості продукції є одним із основних умов інтенсифікації. Закріплюючи в стандартах вимоги до технологічних операцій, технологій та продукції, держава таким чином здійснює заходи, направлені на підвищення якості готової продукції. Виходячи із вищесказаного метою вивчення дисципліни є підготовка спеціалістів з захисту рослин, здатних успішно вирішувати виробничі завдання з створення належних умов для виробництва якісної та безпечної продукції на основі використання чинної нормативної документації.

Основними завданнями вивчення дисципліни поставити стандартизацію на службу сільськогосподарському виробництву, використати її як практичний засіб вирішення завдань агропромислового комплексу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- основи стандартизації;
- нормативні документи, що регламентують безпечне використання пестицидів у сільському господарстві;
- управління якістю виконання технологічних операцій при застосуванні пестицидів;
- стандартизацію технологічних процесів і операцій в захисті рослин;
- стимулювання підвищення якості праці при проведенні захисту рослин;
- правові аспекти використання нормативних документів з метою отримання безпечної продукції;
- економічні аспекти застосування чинних нормативних документів у захисті рослин.

На підставі набутих знань магістр повинен **уміти**:

- нормування різних показників якості при виконанні технологічних операцій при вирощуванні різних культур;
- здійснювати оцінку якості проведення різних технологічних операцій з застосування пестицидів;
- підготувати низку чинних нормативних документів для створення системи управління якістю при виробництві сільськогосподарських культур.

володіти:

- інформацією щодо нормативних документів, які регламентують роботи у захисті рослин в цілому та навиками їх застосування;
- інформацією щодо нормативних документів, які регламентують ефективне застосування гербіцидів для різних культур та навиками їх застосування;
- інформацією щодо нормативних документів, які регламентують ефективне використання інсектицидів проти різних шкідників та навиками їх застосування;
- інформацією щодо нормативних документів, які регламентують ефективне використання фунгіцидів для різних культур та навиками їх застосування;
- оперувати термінами та визначеннями, які регламентується чинними нормативними документами і використовуються в захисті рослин.

Згідно з нормативною частиною ПП підготовки фахівців ОС «Магістр» із напряму 202 "Захист і карантин рослин на вивчення навчальної дисципліни виділено 90 год., з них 10 год лекцій, 20 практичних і 60 год – самостійна робота. Контроль знань, умінь та навичок студентів проводять шляхом усного опитування, написання тестів і модульних контрольних робіт, складання диференційованого заліку.

3. Програма навчальної дисципліни

Затверджена Вченою радою факультету агротехнологій та природокористування протокол № 13 від 07.06.2016 р.

Модуль 1. Основні напрями розвитку стандартизації в захисті рослин.

Тема 1. Основи стандартизації.

Основні терміни із стандартизації та їх визначення. Мета стандартизації. Об'єкти стандартизації. Функції стандартизації. Категорії та види стандартів. Порядок розроблення, затвердження та впровадження стандартів. Підготовка підприємств до впровадження стандартів. Державний нагляд і відомчий контроль за впровадженням стандартів, технічних умов та станом вимірювальних приладів. Мета, завдання та функції державного нагляду.

Тема 2. Організація стандартизації в Україні.

Суб'єкти стандартизації, їх повноваження, завдання і функції. Повноваження Міністерства економічного розвитку і торгівлі України - центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації згідно «Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459 . Повноваження Державної інспекції з питань захисту прав споживачів згідно «Положення про Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів» затвердженого Указом Президента України від 13 квітня 2011 року N 465/2011. Функції та повноваження національного органу стандартизації – Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. №1163-р. «Про визначення державного підприємства, яке виконує функції національного органу стандартизації».

Технічні комітети зі стандартизації, та їх повноваження. Діяльність підприємств, установи та організації у сфері стандартизації з урахуванням господарських і професійних потреб.

Тема 3. Нормативні документи, що регламентують безпечне використання пестицидів у сільському господарстві.

Шляхи потрапляння пестицидів у продовольчу сировину та харчові продукти. Вміст хлорорганічних пестицидів у продовольчій сировині та харчових продуктах, їх дія на організм людини. Вміст фосфорорганічних пестицидів у продовольчій сировині та харчових продуктах, їх дія на організм людини. Застосування неорганічних препаратів, їх вміст у продовольчій сировині та харчових продуктах, їх дія на організм людини.

Стандартизація технологічних процесів при застосування пестицидів в Україні. Стандартизацію технологічних процесів при внесенні фунгіцидів та добрив. Вимоги до пестицидів.

Тема 4. Стандартизація вимог щодо зберігання пестицидів.

Стандартизація методів знешкодження складів з пестицидами та транспортних засобів. Необхідність державного регулювання поведження з пестицидами. Підприємницька діяльність з виробництва та оптової, роздрібної торгівлі пестицидами. Ліцензування.

Тема 5. Стандартизовані методи визначення якості та безпечності продукції рослинництва. Сучасні вимоги до безпечності продукції рослинництва.

Поняття якості та безпечності продукції рослинництва. Класифікація та характеристика показників якості. Фактори, що впливають на якість продукції. Роль людського фактора у вирішенні проблеми якості. Види та характеристика показників якості. Методи визначення показників якості. Методи оцінювання рівня якості: диференційний, комплексний, змішаний. Фактори, які впливають на зміну якості продукції під час збирання та післязбирального оброблення і зберігання.

Сучасні міжнародні вимоги до безпеки та якості харчових продуктів. Система аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю критичних точок НААСР. Кодекс Аліментаріус.

Тема 6. Сертифікація систем управління якістю при вирощування безпечної продукції рослинництва.

Сертифікацію систем управління якістю. Принципи, визначені в ISO/IEC 17021. Цілі сертифікації систем управління якістю. Відповідність СУЯ вимогам ДСТУ ISO 9001 або іншого застосовного стандарту на СУЯ. Політика і процедури, відповідно до яких здійснюють діяльність з оцінювання та сертифікації СУЯ. є недискримінаційними і реалізуються недискримінаційним чином.

Модуль 2. Правове регулювання стандартизації в захисті рослин.

Тема 7. Правове регулювання стандартизації.

Правове регулювання стандартизації. Законодавча база національної системи стандартизації: Закон України «Про стандартизацію», Декрет Кабінету Міністрів «Про стандартизацію і сертифікацію», чинні міжнародні договори України та інші нормативно-правових акти, що регулюють відповідні відносини.

Тема 8. Правове регулювання захисту сільськогосподарських рослин

Нормативно-правові акти у сфері захисту рослин. Закон України «Про захист рослин». Закон України «Про пестициди і агрохімікати». Закон України «Про карантин рослин». Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку органів ліцензування».

Співвідношення поняття захисту рослин і захисту сільськогосподарських рослин. Засоби захисту рослин. Порядок їх застосування. Порядок проведення різного виду контролю в тому числі фіто санітарного.

Тема 9. Стандартизація і сертифікація як нормативні засади якості й безпечності сільськогосподарської продукції

Державна система сертифікації України. Правила проведення обов'язкової стандартизації й сертифікації на відповідність стандартам продукції, яка може становити небезпеку для життя, здоров'я громадян і навколишнього природного середовища, встановлені декретом Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію» від 10 травня 1993 р. та Законом України «Про стандартизацію». Встановлення стандартами вимог щодо вмісту токсичних елементів, пестицидів, радіонуклідів, нітратів, нітритів, визначення мікробіологічних показників і т.д. Перелік і зміст документів, що засвідчують проходження сертифікації. Сертифікат відповідності, Свідоцтво про визнання відповідності та порядок їх отримання.

Тема 10. Державний контроль і нагляд за дотриманням обов'язкових вимог стандартів. Відповідальність у сфері стандартизації.

Види й органи нагляду за впровадженням та додержанням стандартів. Види перевірок. Поняття відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту рослин та стандартизації і сертифікації. Види відповідальності. Відповідальність юридичних та фізичних осіб, державних органів зі стандартизації за порушення обов'язкових вимог стандартів (кримінальна, адміністративна та цивільно-правова).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Модуль 1. Основні напрями розвитку стандартизації в захисті рослин												
Змістовий модуль 1. Стандартизація як наука												
Тема 1. Основи стандартизації	10	4				6						10
Тема 2. Організація стандартизації в Україні.	8	2				6	2	2				10
Тема 3. Нормативні документи, що регламентують безпечне використання пестицидів у сільському господарстві.	10	2	2			6						10
Разом за змістовим модулем 1	28	8	2			18	32					30
Змістовий модуль 2. Стандартизація у захисті рослин												
Тема 4. Стандартизація вимог щодо зберігання пестицидів.	12		6			6						10
Тема 5. Стандартизовані методи визначення якості та безпечності продукції рослинництва. Сучасні вимоги до безпечності продукції рослинництва.	12	2	4			6						10
Тема 6. Сертифікація систем управління якістю при вирощування безпечної продукції рослинництва.	8		2			6						10
Разом за змістовим модулем 2	32	2	12			18						30
Усього годин	60	10	14			36						60
Модуль 2. Правове регулювання стандартизації в захисті рослин.												
Змістовий модуль 3. Правове регулювання захисту сільськогосподарських рослин												
Тема 7. Правове регулювання стандартизації	10		4			6						10
Тема 8. Правове регулювання захисту сільськогосподарських рослин	12		6			6						11
Разом за змістовим модулем 3	22		10			12						21
Змістовий модуль 4. Основи сертифікації та метрології. Державний нагляд та контроль.												
Тема 9. Стандартизація і сертифікація як нормативні засади якості й безпечності сільськогосподарської продукції	14	2	6			6						11
Тема 10. Державний контроль і нагляд за дотриманням обов'язкових вимог стандартів. Відповідальність у сфері стандартизації	9	2				7						11
Разом за змістовим модулем 4	23	4	6			13						22
Усього годин	45	4	16			25						43
Разом	105	14	30			61	105	2				103

5. Теми та план лекційних занять

№ з/п	Назва та план теми	Кількість годин
1	Тема 1. Основи стандартизації. 1. Мета стандартизації. 2. Об'єкти стандартизації. 3. Функції стандартизації.	2
2	Тема 1. Основи стандартизації. 4. Категорії та види стандартів. 5. Порядок розроблення, затвердження та впровадження стандартів.	2
3	Тема 2. Організація стандартизації в Україні. 1. Суб'єкти стандартизації, їх повноваження, завдання і функції. 2. Технічні комітети зі стандартизації та їх повноваження	2/2
4	Тема 3. Нормативні документи, що регламентують безпечне використання пестицидів у сільському господарстві. 1. Шляхи потрапляння пестицидів у продовольчу сировину та харчові продукти. 2. Вміст хлорорганічних пестицидів у продовольчій сировині та харчових продуктах, їх дія на організм людини. 3. Вміст фосфорорганічних пестицидів у продовольчій сировині та харчових продуктах, їх дія на організм людини. 4. Застосування неорганічних препаратів, їх вміст у продовольчій сировині та харчових продуктах, їх дія на організм людини.	2
5	Тема 5. Стандартизовані методи визначення якості та безпечності продукції рослинництва. 1. Поняття якості та безпечності продукції рослинництва. 2. Класифікація та характеристика показників якості. 3. Методи визначення показників якості. 4. Сучасні міжнародні вимоги до безпеки та якості харчових продуктів.	2
6	Тема 9. Стандартизація і сертифікація як нормативні засади якості й безпечності сільськогосподарської продукції 1. Державна система сертифікації України. 2. Правила проведення обов'язкової сертифікації.	2
7	Тема 10. Державний контроль і нагляд за дотриманням обов'язкових вимог стандартів. Відповідальність у сфері стандартизації. 1. Види й органи нагляду за впровадженням та додержанням стандартів. 2. Види перевірок. 3. Поняття відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту рослин та стандартизації і сертифікації. Види відповідальності.	2
	Разом	14/2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема. Нормативні документи, що регламентують безпечне використання пестицидів у сільському господарстві	2
2.	Тема. Стандартизація вимог щодо зберігання пестицидів	6
3.	Тема. Стандартизовані методи визначення якості та безпечності продукції рослинництва. Сучасні вимоги до безпечності продукції рослинництва	4
4.	Тема. Сертифікація систем управління якістю при вирощування безпечної продукції рослинництва.	2
5.	Тема. Правове регулювання стандартизації	4
6.	Тема. Правове регулювання захисту сільськогосподарських рослин	6
7.	Тема. Стандартизація і сертифікація як нормативні засади якості й безпечності сільськогосподарської продукції	6
	Разом	30

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Основи стандартизації	6
2	Тема 2. Організація стандартизації в Україні	6
3	Тема 3. Нормативні документи, що регламентують безпечне використання пестицидів у сільському господарстві	6
4	Тема 4. Стандартизація вимог щодо зберігання пестицидів	6
5	Тема 5. Стандартизовані методи визначення якості та безпечності продукції рослинництва. Сучасні вимоги до безпечності продукції рослинництва.	6
6	Тема 6. Сертифікація систем управління якістю при вирощування безпечної продукції рослинництва.	6
7	Тема 7. Правове регулювання стандартизації	6
8	Тема 8. Правове регулювання захисту сільськогосподарських рослин	6
9	Тема 9. Стандартизація і сертифікація як нормативні засади якості й безпечності сільськогосподарської продукції	6
10	Тема 10. Державний контроль і нагляд за дотриманням обов'язкових вимог стандартів. Відповідальність у сфері стандартизації	7
	Разом	61

8. Індивідуальні завдання

9. Методи навчання

1. Методи навчання за джерелом знань:

1.1. *Словесні*: пояснення, лекція, інструктаж, робота з книгою (рецензування, конспектування, виготовлення таблиць, графіків, опорних конспектів тощо).

1.2. *Наочні*: демонстрація, ілюстрація, спостереження.

1.3. *Практичні*: лабораторний метод, практична робота, вправа, виробничо-практичні методи.

2. Методи навчання за характером логіки пізнання.

2.1. *Аналітичний*

2.2. *Методи синтезу*

2.3. *Індуктивний метод*

2.4. *Дедуктивний метод*

2.5. *Традуктивний метод*

3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.

3.1. *Проблемний*

3.2. *Частково-пошуковий (евристичний)*

3.3. *Дослідницький*

3.4. *Репродуктивний*

3.5. *Пояснювально-демонстративний*

4. **Активні методи навчання (наприклад)** - використання технічних засобів навчання, мозкова атака, диспути, використання проблемних ситуацій, екскурсії, групові дослідження, самооцінка знань, імітаційні методи навчання (побудовані на імітації майбутньої професійної діяльності), використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій.

5. **Інтерактивні технології навчання** - використання мультимедійних технологій, інтерактивної дошки та електронних таблиць, case-study (метод аналізу конкретних ситуацій).

10. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС

2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)

3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:

- рівень знань, продемонстрований на практичних заняттях;
- активність під час обговорення питань, що винесені на заняття;
- експрес-контроль під час аудиторних занять;
- самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
- виконання аналітично-розрахункових завдань;
- написання рефератів чи виконання презентації на задану тему;
- результати тестування;
- письмові завдання при проведенні контрольних робіт;
- виробничі ситуації.

4. Пряме врахування у підсумковій оцінці виконання студентом певного індивідуального завдання :

- навчально-практичне дослідження із презентацією результатів.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						С Р С	Разом модулів та СРС	Атестація	Сума
Модуль 1. 35 балів		Модуль 2. 35 балів							
Змістовий модуль 1 - 27 балів	Змістовий модуль 2 – 8 балів	Змістовий модуль 3 – 30 балів	Змістовий модуль 4 - 5балів						
T1	T2	T3	T4	T5					
10	17	8	15	15	5	15	85 (70+15)	15	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Троценко В.І. Стандартизація у захисті рослин /В.І. Троценко, З.І. Глупак // Методичні вказівки з лекційного курсу для студентів очної форми навчання спеціальності 202 «Захист і карантин рослин», Суми: Інформаційно-видавничий центр Сумського НАУ, 2018. – 28 с.

2. Троценко В.І. Стандартизація у захисті рослин /В.І. Троценко, З.І. Глупак // Методичні вказівки щодо виконання лабораторно-практичних занять для студентів очної форми навчання спеціальності 202 «Захист і карантин рослин», Суми: Інформаційно-видавничий центр Сумського НАУ, 2018. – 41 с.

3. Троценко В.І. Стандартизація у захисті рослин /В.І. Троценко, З.І. Глупак // Методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи для студентів очної форми навчання спеціальності 202 «Захист і карантин рослин», Суми: Інформаційно-видавничий центр Сумського НАУ, 2018. – 51 с.

13. Рекомендована література

Офіційні документи та матеріали

1. Конституція України: Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. - К., 1996. - 119 с.

2. Зелена книга. Про політику адаптації національного законодавства у сфері технічного регулювання та споживчої політики до європейських вимог. - К., 2006. - 80 с.

3. Біла книга. Про політику адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог. - К., 2006. - 64 с.

4. Про охорону навколишнього середовища: Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-ХІІ.

5. Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності: Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2132-ХІІ.
6. Про інформацію: Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-ХІІ (в ред. Закону України від 23 черв. 2005 р. № 2707-ІУ).
7. Про стандартизацію: Закон України від 05 черв. 2014 № 1315-VII
8. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26 лист. 1993 р. № 3660-ХІІ.
9. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25 черв. 1993 р. № 3322.
10. Про захист прав споживачів: Закон України від 15 груд. 1993 р. № 1023-ХІІ (в ред. Закону України від 1 груд. 2005 р. № 3161-ІУ).
11. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 груд. 1993 р. № 3689-ХІІ.
12. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24 лют. 1994р. № 4004-ХІІ.
13. Про ратифікацію Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими спільнотами та їх державами-членами від 14.06.1994 р.: Закон України від 10 лист. 1994р. № 237/94-ВР.
14. Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини: Закон України від 23 груд. 1997р. № 771/97-ВР.
15. Про метрологію та метрологічну діяльність: Закон України від 11 лют. 1998 р. № 113/98-ВР (в ред. від 15 черв. 2004 р. № 1765-ІУ).
16. Про підтвердження відповідності: Закон України від 17 трав. 2001 р. № 2406-III.
17. Про акредитацію органів з оцінки відповідності: Закон України від 17 трав. 2001 р. № 2407-III.
18. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 бер. 2004 р.
19. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 6 верес. 2005 р. № 2809-ІУ.
20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтвердження якості та безпечності харчових продуктів і продовольчої сировини: Закон України від 8 вер. 2005 р. № 2863-ІУ.
21. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності: Закон України від 1 груд. 2005 р. № 3164-ІУ (в ред. від від 31 трав. 2007р. № 1107-У (1107-16)).
22. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України від 31 трав. 2007 р. № 1103-У.
23. Положення про порядок вилучення неякісних товарів, документів та інших предметів, що свідчать про порушення прав споживачів: Постанова Верховної Ради України від 25 січ. 1995 р. № 26/95-ВР.
24. Положення про порядок припинення (заборони) господарюючими суб'єктами відвантаження, реалізації (продажу) і виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг, що не відповідають вимогам нормативних документів: Постанова Верховної Ради України від 25 січ. 1995 р. № 26/95-ВР.
25. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11 черв. 1998 р. № 615/98.
26. Положення про Державний комітет стандартизації, метрології та сертифікації України: Указ Президента України від 26 лип. 2000 р. № 926/2000.
27. Програма інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 14 вер. 2000 р. № 1972/2000.
28. Про заходи щодо підвищення якості вітчизняної продукції: Указ Президента України від 23 лют. 2001 р. № 113/2001.

29. Про заходи щодо розвитку продовольчого ринку та сприяння експорту сільськогосподарської продукції та продовольчої сировини: Указ Президента України від 7 серп. 2001 р № 601/2001.

30. Про посилення державного захисту прав споживачів: Указ Президента України від 12 січ. 2002 р. № 16/2002.

31. Про заходи щодо вдосконалення діяльності у сфері технічного регулювання та споживчої політики: Указ Президента України від 13 лип. 2005 р. № 1105/2005.

32. Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення: Декрет Кабінету Міністрів України від 8 квіт. 1993 р. № 30-93.

33. Про стандартизацію і сертифікацію: Декрет Кабінету Міністрів України від 10 трав. 1993 р. № 46-93 .

34. Про впровадження штрихового кодування товарів: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 трав. 1996 р. № 574.

35. Про верифікацію сертифікатів про походження товарів з України: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 лип. 1996 р. № 846.

36. Про заходи щодо поетапного впровадження в Україні вимог Директив Європейського Союзу, санітарних, екологічних, ветеринарних, фінансових норм та міжнародних і європейських стандартів: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 бер. 1997р. № 244.

37. План заходів щодо нейтралізації можливих негативних наслідків у зв'язку із вступом України до СОТ та забезпечення підвищення конкурентоспроможності національної економіки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 січ. 2006р. № 10-р.

38. Державна програма стандартизації на 2006-2010 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 бер. 2006 р. № 229.

39. Програма запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 трав. 2006 р. № 614.

40. Питання Ради стандартизації та технічного регулювання: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 лип. 2006 р. № 1016.

41. Порядок відшкодування суб'єктом господарювання витрат, пов'язаних з проведенням експертизи (випробування) зразків продукції: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовт. 2007р. № 1279.

42. Порядок координації робіт із стандартизації, які виконуються центральними органами виконавчої влади за кошти державного бюджету: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 лют. 2009 р. № 77.

43. Про проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи щодо розробки виробництва і застосування продукції, яка може негативно впливати на здоров'я людини: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20 жовт. 1995 р. № 190.

Нормативні документи і матеріали

1. Сертифікація в Україні. Нормативні акти: У 3-х ч. - К.: Держстандарт України, 1998-2002. - 811 с.

2. ДК016-97. Державний класифікатор продукції та послуг України від 30.12.1997. - К.: Держстандарт України, 1998.

3. ДК 009-96. Державний класифікатор видів економічної діяльності від 22.10.96. - К.: Держстандарт України, 1996.

4. ДК 004-2003. Український класифікатор нормативних документів. К.: Держспоживстандарт України, 2003.

5. ДСТУ2296-93. Національний знак відповідності. Форма, розміри, технічні вимоги та правила застосування.

6. ДСТУ2925-94. Якість продукції. Оцінювання якості. Терміни та визначення.

7. ДСТУ 3021-95. Випробування і контроль якості продукції. Терміни та визначення.

8. ДСТУ3144-95. Коди та кодування інформації. Штрихове кодування. Терміни та визначення.

9. ДСТУ3145-95. Коди та кодування інформації. Штрихове кодування. Загальні вимоги.
10. ДСТУ3147-95. Коди та кодування інформації. Штрихове кодування. Формат та розташування штрихових позначок ЕАМ на тарі та упаковці товарної продукції. Загальні вимоги.
11. ДСТУ 3148-95. Коди та кодування інформації. Штрихове кодування. Система електронного обміну документами на постачання продукції. Загальні вимоги.
12. ДСТУ3356-96. Коди та кодування інформації. Штрихове кодування. Маркування об'єктів ідентифікації. Порядок присвоєння, реєстрації, перегляду та скасування кодів ЕАМ на продукцію.
13. ДСТУ3359-96. Коди та кодування інформації. Штрихове кодування. Маркування об'єктів ідентифікації. Якість друку штрих-кодових позначок. Загальні технічні вимоги та методи контролю.
14. ДСТУ 1.0:2003. Національна стандартизація. Основні положення.
15. ДСТУ 1.1:2001. Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Терміни та визначення основних питань.
16. ДСТУ 1.2:2003. Національна стандартизація. Правила розроблення національних нормативних документів.
17. ДСТУ 1.3:2003. Національна стандартизація. Правила розроблення, побудови, викладання, погодження, прийняття та позначення технічних умов.
18. ДСТУ 1.5:2003. Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів.
19. ДСТУ 1.6. Національна стандартизація. Правила реєстрації нормативних документів.
20. ДСТУ 1.7:2001. Національна стандартизація. Правила і методи прийняття та застосування міжнародних і регіональних стандартів.
21. ДСТУ 1.8. Національна стандартизація. Правила розроблення програми робіт зі стандартизації.
22. ДСТУ 1.9. Національна стандартизація. Правила розроблення та впровадження міждержавних стандартів.
23. ДСТУ 1.10. Національна стандартизація. Державні класифікатори соціально-економічної інформації. Основні положення, правила розроблення, ведення та скасування.
24. ДСТУ 1.11. Національна стандартизація. Правила проведення експертизи проектів національних нормативних документів.
25. ДСТУ 1.12. Національна стандартизація. Правила ведення справ нормативних документів.
26. ДСТУ 1.13:2001. Національна стандартизація. Правила надавання повідомлень торговим партнерам України.
27. ДСТУ 3230-95. Управління якістю та забезпечення якості. Терміни та визначення.
28. ДСТУ3250-95. Порядок розроблення плану державної стандартизації.
29. ДСТУ2462-94. Сертифікація. Основні поняття. Терміни та визначення.
30. ДСТУ3410-2004. Система сертифікації УкрСЕПРО. Основні положення.
31. ДСТУ3411-2004. Система сертифікації УкрСЕПРО. Вимоги до органів з сертифікації та порядок їх акредитації.
32. ДСТУ3412-96. Система сертифікації УкрСЕПРО. Вимоги до випробувальних лабораторій та порядок їх акредитації.
33. ДСТУ3413-96. Система сертифікації УкрСЕПРО. Порядок проведення сертифікації продукції.
34. ДСТУ3414-96. Система сертифікації УкрСЕПРО. Атестація виробництва. Порядок здійснення.
35. ДСТУ3415-96. Система сертифікації УкрСЕПРО. Реєстр системи.
36. ДСТУ3416-96. Система сертифікації УкрСЕПРО. Порядок реєстрації об'єктів добровільної сертифікації.

37. ДСТУ3417-96. Система сертифікації УкрСЕПРО. Процедура визнання результатів сертифікації продукції, що імпортується.
38. ДСТУ3418-96. Система сертифікації УкрСЕПРО. Вимоги до аудиторів та порядок їх атестації.
39. ДСТУ3419-96. Система сертифікації УкрСЕПРО. Сертифікація систем якості. Порядок проведення.
40. ДСТУ 3420-96. Система сертифікації УкрСЕПРО. Вимоги до органів сертифікації систем якості та порядок їх акредитації.
41. ДСТУ 3498-96. Система сертифікації УкрСЕПРО. Бланки документів. Форма та опис.
42. ДСТУ 2296-93. Національний знак відповідності. Форма, розміри, технічні вимоги та правила застосування.
43. ДСТУ3514-97. Статистичні методи контролю та регулювання. Терміни та визначення.
44. ДСТУ 4161-2003. Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги.
45. ДСТУ ISO 22 000:2007. Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга.
46. ДСТУ 2708-99. Метрологія. Повірка засобів вимірювальної техніки. Організація та порядок проведення.
47. ДСТУ ISO/IEC Guide59:2000. Кодекс усталених правил стандартизації.
48. ДСТУ ISO 9000:2000. Системи управління якістю. Основні положення та словник.
49. ДСТУ ISO 9001:2000. Системи управління якістю. Вимоги.
50. ДСТУ ISO 9001:2008. Системи управління якістю. Вимоги.
51. ДСТУ ISO 13425:2004. Застосування статистичних методів. Настанови щодо вибору статистичних методів у стандартизації (ISO/TR 13425:2003, IDT).
52. ДСТУ ISO/IEC Guide 59-2000. Кодекс усталених правил стандартизації.
53. EN 45004: 1995. Загальні критерії для роботи органів різних типів, що виконують перевірки як третя сторона // Інформ. бюл. з міжнар. стандартизації. - 1997. - № 4. - С. 317-330 (або ДСТУ EN 45004-98 "Загальні вимоги до органів контролю різного типу").
54. Каталог стандартів ISO //Режим доступу: http://www.iso.org/iso_catalogue.htm
55. ISO 9001:2008. Системи управління якістю. Вимоги.
56. ISO 9004-2. Провідні вказівки по послугах.
57. ISO 14001:2004. Системи управління довкіллям. Вимоги і настанови із застосуванням.
58. ISO/IEC Guide 2:2004. Стандартизація та споріднені види діяльності. Загальний словник.
59. ISO 22000:2005 Системи менеджменту безпеки харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга.
60. ISO/TS 22003. Системи менеджменту безпеки харчових продуктів. Вимоги до органів, що здійснюють аудит і сертифікацію систем менеджменту безпеки харчових продуктів.
61. ISO/TS 22004:2005. Системи менеджменту безпеки харчових продуктів. Настанова із застосування ISO 22000:2005.
62. ISO/IEC Guide 59:1994. Кодекс усталених правил стандартизації.
63. ГОСТ 1.1-2002. Межгосударственная система стандартизации. Термины и определения.
64. ГОСТ ИСО 9000-2001. Системы менеджмента качества. Основные положения и словарь.
65. Директиви Ради 84/450/ЄЕС від 10 верес. 1984 р. стосовно реклами, що вводить в оману.
66. Директива Ради 85/374/ЄЕС від 25 лип. 1985 р. щодо зближення законів, підзаконних та адміністративних актів держав-членів стосовно відповідальності за неякісну продукцію.

67. Директива Ради 93/43/ЄЕС від 14 черв. 1993 р. про гігієну харчових продуктів та Кодекс Аліментаріус.
68. Директива ЄС 93/465/ЄЕС від 22 лип. 1993 р. щодо модулів для різних фаз процедур оцінювання відповідності і правил надання і використання маркування знаком відповідності "CE".
69. Директива Ради 98/27/ЄС про судові заборони з метою захисту споживачів.
70. Директива Ради 2000/13/ЄС про харчову продукцію.
71. Директива Ради 2001/95/ЄС про загальну безпеку продукції.
72. Директива ЄС 2001/18/ЄС від 17 серп. 2002 р. про навмисне вивільнення генетично модифікованих організмів у довкілля.
73. Директива Ради 2004/22/ЄС про вимірвальні прилади.

Науково-педагогічна література

1. Анищенко І., Рудик Т. Безпечність харчових продуктів на основі принципів НАССР: проблеми та шляхи вирішення // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2009. - № 1. - С. 35-38.
2. Белобрагин В.Я. Стандарты ИСО серии 9001, ИСО 14001 - второе дыхание? // Стандарты и качество. - 2006. - № 11. - С. 70-75.
3. Бурдина В. Стандартизация как средство управления качеством // Стандарты и качество. - 2007. - № 1. - С.20-22.
4. Величко О. Гармонізація національних стандартів: основні завдання та проблеми діяльності ТК // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2006. - № 6. - С. 17-20.
5. Величко О., Проненко С. Сучасний стан гармонізації національних стандартів України з документами і рекомендаціями OIML // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2009. - № 4. - С. 18-23.
6. Версан В.Г. Стандарт ИСО 9001: Его роль в стандартах ИСО 9000 версии 2008 года // Стандарты и качество. - 2006. - № 7. - С. 66- 68.
7. Віткін Л. Аналіз досвіду застосування Угоди про технічні бар'єри в торгівлі СОТ // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2009. - № 3. - С. 9-17.
8. Віткін Л., Євдокімов С., Полякова І. Міжнародне співробітництво в галузі технічного регулювання // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2006. - № 4. - С. 19-29.
9. Вяткін О., Лаврентьева М. Системи управління якістю в органах виконавчої влади. Практичний досвід // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2009. - № 3. - С. 54-56.
10. Внесок ISO у захист навколишнього середовища // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2009. - №4. - С. 51.
11. Голінка І. Розвиток стандартизації на міжнародному, регіональному та національному рівнях // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2009. - № 1. - С. 11-17.
12. Гордієнко Т., Тетера В. Діяльність українських ТК та їх організаційно-методичне забезпечення // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2006. - № 2. - С. 15-21.
13. Грищенко Ф. Українські ТК: Оцінювання участі у міжнародній та європейській стандартизації // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2007. - № 1. - С. 31-32.
14. Захист прав споживачів: Соціально-правовий аспект / А.А. Мазаракі, О.М. Язвінська, Л.В. Ніколаєва та ін. За заг. ред. Л.В. Ніколаєва. - К., 2002. -312 с.
15. Захожай В.Б., Салухіна Н.Г. , Язвінська О.М., Чорний А.Ю. Управління якістю: Підр. - К.: МАУП, 2009.
16. Іваненко Л.М., Язвінська О.М. Реалізація прав споживачів на придбання товару належної якості // Право України. - 2003. - № 8. - С. 73-77.
17. ИСО исполняется 60 лет // Мир стандартов. - 2007. - № 1. - С. 59-60.
18. Казуакі Міягішіма. Комісія "Кодекс Аліментаріус" // Стандартизація. Сертифікація. Якість - 2006. - № 4. - С. 44-47.
19. Калита П. Загальнолюдські цінності, соціально спрямований бізнес і системне управління // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2008. - № 2. -С. 53-57.
20. Калита Т.П. Системи управління качеством: По стандарту ИСО 9001 или по предприятию? // Стандарты и качество. - 2006. - № 2. - С. 70-72.

21. Коломієць Т.М., Притульська Н.В., Романенко О.Л. Експертиза товарів: Підр.: У 2 ч. - 2-ге вид., допов. Та переробл. - К.: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2007. - Ч. 1. - 370 с.
22. Королько С, Шаповал В., Юзьків Я. Планування робіт з національної стандартизації // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2009. - № 4. - С. 10-17.
23. Корчевна Л., Новіков В., Никитюк О. Щодо якості влади у рамках концепції "сталого розвитку" та "соціальної відповідальності" // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2009. - № 1. - С. 63-65.
24. Коршунов Д.А. Шлях до технічного регулювання // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2006. - № 4. - С. 30- 32.
25. Коршунов Д.А. Ще раз про якість // Стандартизація, сертифікація, якість. -2008. - № 2. - С. 58-561.
26. Лосюк Л. Основні тенденції розвитку сучасних концепцій СУЯ // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2009. -№ 4. - С. 3-9.
27. Лукьянова В.Ю. Проблемы реформы технического регулирования // Стандарты и качество. - 2006. - № 12. - С. 24-107.
28. Мазур Г., Дзюба Т. Харчові продукти: системи управління безпечністю// Стандартизація, сертифікація, якість. - 2009. - № 1. - С. 58-60.
29. Маленька О. Державна метрологічна система: Розвиток нормативної бази // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2008. - № 2. - С. 29-31.
30. Маслак А., Комліченко Є. Актуальність уведення функцій маркетингу в органах із сертифікації // Стандартизація, сертифікація, якість. - 2006. -№ 2. - С. 41-45.
31. Мельник Ю.Ф., Новиков В.М., Школьник Л.С. Основи управління безпечністю харчових продуктів: Навч. посіб. Ч.1. - К., 2007. - 297 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.leonorm.com/>; <http://www.ukrcsm.kiev.ua>.

<http://www.ukrndnc.org.ua>

<http://www.dsiu.gov.ua/>